

III. Propter *senilem aetatem* tum tantum inhabilitas adest, si ne post opem quidem medicam copula et seminis effusio haberi potest. Sola seminis sterilitas non est ratio, cur senes matrimonii incapaces habeantur. Quod ex praxi Ecclesiae satis colligitur, quae semper consuevit senum matrimoniis benedicere, etsi spes generandi prolem jam evanuit.

§ 7.

Impedimentum voti et ordinis.

⁷⁴⁹ I. Votum, quod constituat dirimens impedimentum, intelligitur *votum solemne*, sive in ordine religioso amplectendo, sive in suscipiendis sacris ordinibus emissum: utrumque pro uno impedimento sumitur.

Habetur tum ex antiquis constitutionibus, tum ex Trid. sess. 24 can. 9: „Si quis dixerit, clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares castitatem solemniter professos posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica vel voto . . . , anathema sit.“

II. Constitutio Greg. XIII. 25. Maji 1584 „*Ascendente Domino*“ etiam vota simplicia, quae in Societate Jesu post biennium novitiatûs emitterentur, constituit impedimentum matrimonii dirimens. „Quinimò eos omnes ad contrahendum (matrimonium) inhabiles, ac contractus hujusmodi nullos et irritos esse, prout irritos facimus et annullamus.“

⁷⁵⁰ **Explicatio.** Nota ad I. 1. Utrumque, sive voti sive sacri ordinis, impedimentum voti solemnem vocari posse, facile colliges ex iis, quae de obligatione coelibatûs ejusque fonte dicta sunt supra n. 619.

2. Impedimentum vero hoc in utroque casu legis ecclesiasticae, non divinae esse, certum est. Nam ex plurium Pontificum constitutionibus tota *votorum solemnitas* ecclesiastici est instituti. — Quod etiam praxis RR. Pontificum confirmat. Aliquoties enim ex gravissima causa, ut in perturbatione Galliarum, dispensatio facta est, ut sacerdotum matrimonia, quae sacrilege contraxerant, sanarentur. Nec desunt, quibus post votum solemne religionis R. Pontificis dispensatione matrimonium inire permissum sit — soluto antea ex gravissima causa voto illo solemnem, siquidem secus matrimonium semper mansisset saltem illicitum.

Ad II. 1. Quum post constitutionem Pii IX. etiam in aliis religiosis ordinibus post novitiatum vota simplicia tantum emittantur, in quibus ante solemnem professionem saltem per triennium persistendum est: peculiaris tamen illa constitutio pro Societate Jesu data ad aliorum ordinum vota simplicia extendi non potest. Quare *haec* vota impedimentum matrimonii impediens, non dirimens constituere, certum est.

2. Quod idem dici debet de votis quarumcunque religiosarum congregationum, quae solemnem non sunt. At qui in ordine vel congregatione religiosa vota emittit, non solum Deo promittit, sed seipsum intuitu divini cultûs religiosae illi communitati seu instituto tradit. Quare religiosa communitas, non obstante matrimonio sacrilege fortasse contracto, jus in eum

ejusque labores retinet, atque per se loquendo eum reclamare ejusque a conjugae separationem postulare potest. Solummodo per accidens propter alia officia exorta, potissimum si alter conjux innocens est, jus religiosae congregationis suspendi plerumque vel extingui debet. Si enim mulier, votis sacrilege violatis, mater numerosae prolis facta est, aut vir paterfamilias evasis: sane jus naturae strictissimas obligationes educandae prolis similesque imponit, quae in tali casu jura ordinis sive congregationis religiosae vincere debent.

§ 8.

Impedimentum disparitatis cultûs.

I. Disparitas cultûs alia est inter baptizatos, alia inter baptizatos ⁷⁵¹ ex una et non baptizatos ex altera parte. Prior (v. supra n. 715) efficit matrimonium, quod communiter „*mixtum*“ dicitur, et constituit impedimentum impediens tantum, altera vero dirimens.

II. Hoc impedimentum ortum duxit ex consuetudine seu lege non scripta. Quare occasione fidei nuper in terras infidelium, imperium Sinense et Japoniam, invectae gravis quaestio oriebatur, num ibidem ejusmodi impedimentum vigeret. SS. Pontifices satius duxerunt, *universali* consuetudine semel constituta, eadem lege omnes fideles ubique ligatos declarare, at pro certis circumstantiis aliquando dispensationem a tali impedimento concedere (Ben. XIV. in Const. „*Singulari Nobis*“ 9. Febr. 1749, § 19). Cf. Perrone *de matr.* lib. 2 sect. 1 cap. 7 art. 2.

Esse igitur hoc impedimentum qua dirimens solius juris ecclesiastici, nemo in dubium vocare potest. Atque id ipsum non tantum Pontificiae constitutiones et dispensationes modo allatae, sed etiam praxis priorum saeculorum aperte ostendunt, ut matrimonium S. Monicae cum Patricio, viro tum adhuc ethnico, et similia.

Sed spectato periculo, quod cum illis matrimoniis non raro conjunctum est, nisi impossibilitas inveniendi compartem fidelem adest, Ecclesia minime lubens dispensat, sed potius in impedimento consanguinitatis vel affinitatis legem suam relaxat.

III. Circa impedimentum mixtae religionis seu cultûs disparitatis, ⁷⁵² utrum re ipsa dirimens sit, an secus, quando de baptismo partis acatholicae non constat, haec notanda sunt.

S. Officii Congr. 17. Nov. 1830 et 20. Julii 1840 haec statuit:

„1. Quoad haereticos, quorum Ritualia praescribunt collationem baptismi, absque necessario usu materiae et formae essentialis, debet examinari casus particularis.

„2. Quoad alios, qui juxta sua Ritualia baptizant valide, validum censendum est baptisma [sc. quoad matrimonii valorem: quod non impedit, quominus pro circumstantiis, si de conversione sic baptizati agatur, ad cautelam sub conditione baptismus iteretur]. Quodsi dubium persistat etiam in primo casu, censendum est validum baptisma in ordine ad validitatem matrimonii.

„3. Si autem certo cognoscatur nullum baptisma ex consuetudine actuali illius sectae, nullum est matrimonium.“

Hinc sequitur: In casu dubii, quod inquisitione facta manet circa baptismi valorem, saltem esse praesumptionem juris pro ejus valore, quatenus matrimonii valor in quaestionem venit, ita ut neque ante matrimonium im-

pedimentum dirimens disparitatis cultus adesse censeatur, et post matrimonium contractum omnia agenda sint sicut in matrimonio certe valido.

Imo in casu dubii juris insolubilis circa baptismum, i. e. si de facto quidem baptizandi constat, modus vero, quo collatus sit, dubie validus iudicari debeat, pro valore matrimonii videtur *praesumptio juris et de jure* existere ita, ut in foro externo ejusmodi matrimonii impugnatio plane excludatur: ita saltem puto, quando cum Ecclesiae dispensatione circa matrimonium mixtum tamquam inter baptizatos matrimonium fuerit initum; a fortiori, quando exoritur dubium de valore baptismi alterutrius conjugum catholicorum. — Verum estne ejusmodi matrimonium *re ipsa* certe validum? Videtur id dicendum esse. Nimirum vel dici potest, Ecclesiam lege illa matrimonii dirimente quoad disparitatem cultus non comprehendere casum baptismi insolubiliter dubii; vel, si dispenset in tali casu ab impedimento impediante, eam implicite et tacite etiam dispensare ab impedimento fortasse dirimente. Quae etiam videtur sententia esse Ballerini (cf. Ball.-Palm. Opus theol. mor. tract. III. n. 163) dicentis: „dum Ecclesia exigit, ne conversus separet se a conjuge, eo ipso sua auctoritate *supplet defectum*.“

Aliud tamen dixerim in dubio baptismi non natura sua insolubili quidem, sed re tantum non soluto. Praesumptio quidem juris circa matrimonii valorem etiam tum adest; verum si forte postea baptismi nullitas certo probetur, hanc praesumptionem cessare puto, atque matrimonium esse revalidandum: nisi ex facultate a S. Sede data ante matrimonium utcumque dispensatum sit expresse ad cautelam ab impedimento dirimente disparitatis cultus. Haec concludo ex resp. S. Off. 5. Febr. 1851, quod matrimonia eorum, qui in Hollandia convertantur ad catholicam fidem, valida esse dicit, nisi forte certe et evidenter constet in casu particulari de baptismi nullitate; verum in ejusmodi casibus particularibus recurrendum esse ad S. Sedem cum expositione omnium circumstantiarum. Cf. Feije, *De imped. etc.* n. 460. 464. 467 et *Collectan. Mission.* n. 243.

753 IV. Alia causa, cur matrimonia acatholicorum, aut matrimonia mixta aliquando nulla evadere possint, est defectus veri matrimonialis consensus ex parte acatholica. Qui defectus oriri potest ex falsa persuasione matrimonii dissolubilitatis. Nam qui in hac persuasionem existit quidem, sed ea non ita utitur, ut sibi quasi jus quoddam pro libitu recedendi servare praevalet intentione velit, valide init matrimonium, quod praevalet voluntate ita vult, ut est ex parte rei; at si expresse aut praevalet voluntate perpetuitatem ejusve obligationem excludit, verum matrimonium neque vult, neque contrahit. Cf. quae notat Denzinger *Enchir.* n. 1485.

§ 9.

Cognatio.

754 Triplex cognatio impedimentum dirimens constituit: 1) naturalis, quae consanguinitas dicitur, 2) spiritualis, 3) legalis seu adoptiva.

Punctum I.

Cognatio naturalis seu consanguinitas.

Praevie notanda: 1. Consanguinitas est vinculum ejusdem sanguinis seu relatio illa moralis, quae in origine carnali fundatur. Ut autem accuratius haec mutua relatio diversorum hominum describatur, consanguinitas distinguitur secundum diversam *lineam* et secundum diversos *gradus*.

2. Linea una vocatur *recta*, transversalis sive *lateralis* altera. Recta linea est inter eos, quorum unus ab altero ipsa generatione carnali ortus est. Qui genuerunt, cum generatis in linea *descendenti* cognati sunt, generati cum genitoribus seu progenitoribus in linea *ascendenti*.

Linea transversalis seu lateralis est inter eos, qui omnes a communi aliquo stipite descendunt.

3. Gradus consanguinitatis in jure canonico vigente sive in linea recta, sive in laterali secundum numerum generationum computantur, quae intercesserunt, donec a communi stipite ad eos, de quorum cognitione quaeritur, aut ordine inverso, veniatur. Qui ergo una generatione inter se aut a communi stirpe distant, *primo gradu*, qui duabus generationibus a communi origine distant, *secundo gradu*, et sic porro consanguinei sunt; seu: numera personas, una dempta, et habebis gradum.

At quum in cognatione laterali duo cognati non aequali, sed inaequali numero generationum ab eodem progenitore distare possint, in inaequali distantia gradus secundum remotiorem quidem descensum sumitur, sed notato etiam propiore. V. g. Titus a progenitore Andrea quatuor generationibus distat, Titia ab eodem Andrea duabus generationibus: Titus cum Titia consanguineus dicitur in *quarto gradu attingente secundum*.

NB. 1. In civili computatione, uti nunc observatur, consanguinitas collateralis alio modo assignatur; numerantur enim generationes ex utraque parte. Quare gradus canonicus aequalis duplicatur; si inaequalis est, gradus propinquior ad remotiorem additur. Sic patruus cum nepote suo secundum computum canonicum dicitur consanguineus in secundo gradu attingente primum, secundum civilem computum in *tertio gradu*.

NB. 2. Consanguinitas eodem modo numeratur, sive descensus communis est per ambos parentes eosdem, sive per descensum ex eodem patre tantum aut ex eadem tantum matre. — Si vero ipsi progenitores inter se jam cognati erant, *multiplex* consanguinitas inter certas personas adesse potest.

Principia. I. Consanguinitas in linea recta indefinite constituit 755 impedimentum dirimens. Vide Nicol. I. *ad Bulgar.* c. 37.

II. Consanguinitas in linea laterali usque ad quartum gradum inclusive matrimonium dirimit. Decretal. l. 2 tit. 14 c. 8 ex Later. Conc. sub Innoc. III. „... Prohibitio quoque copulae conjugalis quartum consanguinitatis et affinitatis gradum de cetero non excedat...“

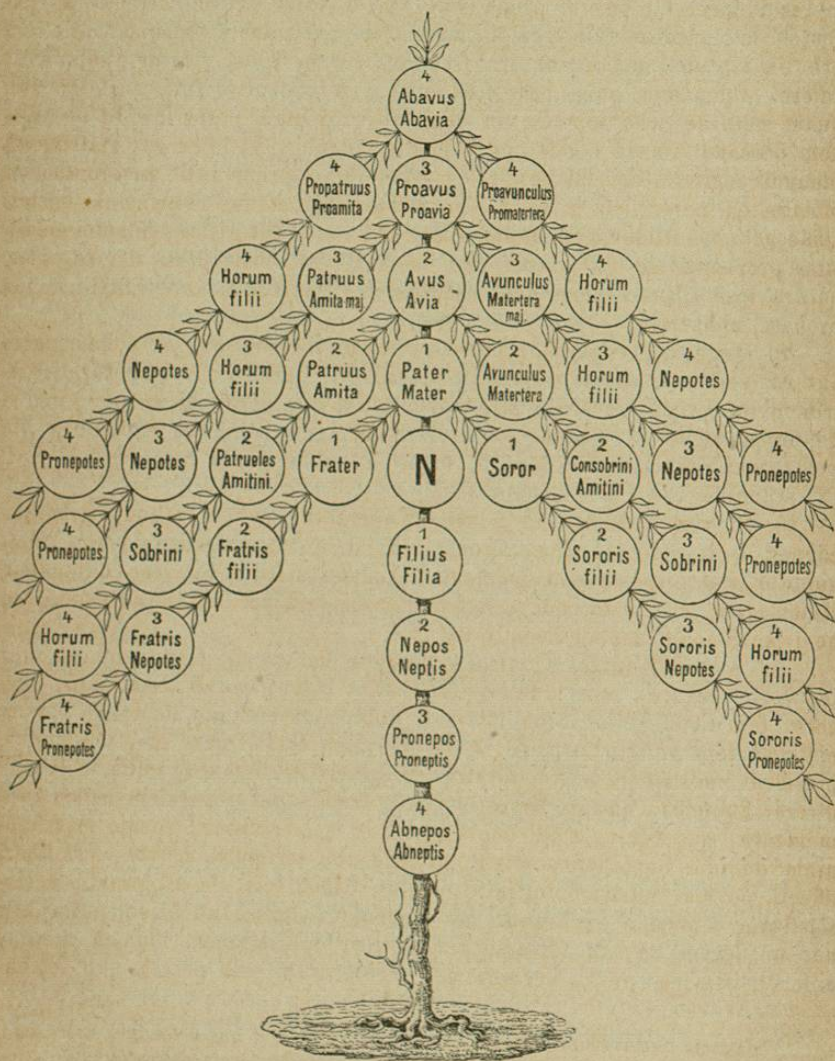
III. Consanguinitas in primo gradu lineae rectae certo ex ipso jure naturali matrimonium dirimit, probabilius etiam in reliquis gradibus; probabiliter idem etiam dicendum est quoad primum gradum lineae lateralis seu inter fratres et sorores, minime autem certo.

IV. In reliquis gradibus certo dirimit consanguinitas sola lege positivâ ecclesiasticâ, ita ut in hisce gradibus dispensatio concedi *possit*.

Explicatio. Ad II. Ecclesia non semper eandem legem tenuit circa 756 diversos consanguinitatis gradus: ante Lateran. Concil. supra notatum prohibitio invaluerat usque ad sextum et septimum gradum. Nimirum saeculo sexto existebat Ecclesiae prohibitio quoad cognatos usque ad

sexturn et septimum gradum civilis computationis; brevi autem post jam Gregorius M. gradus prohibitos non more Romano civili computat, sed more Germano, quo generationes a communi stirpe sumebantur non ex *utraque* parte, sed ex *una parte tantum*: quo factum est, ut usque ad septimum gradum hujus computi prohibitio extenderetur, qui nunc vocatur canonicus.

Gradus Consanguinitatis.

NB. Quando ergo quaeritur de duorum sponsorum, sume Julium et Annam, mutua cognatione, num existat et in quo gradu: videndum est, num habeant Julius et Anna communes progenitores, et quanta generatione ipsi ab illis communibus progenitoribus sive a communi proparente distent; sic habebis gradum cognationis.

Fac, sciri e. g., avum Julii et matrem Annae fuisse consobrinos. Ut communes progenitores habeas, ascendere debes duabus generationibus: dein, ut pervenias ad Julium, insuper debes descendere per duas generationes, ut ad Annam, per unam tantum. Hinc habes quoad mutua cognationem Julii et Annae ex una parte 4, ex altera 3 generationes, quae intercedant, ideoque cognationem in *quarto* gradu attingente *tertium*.

Ad III. 1 Ex jure naturali matrimonium subsistere nequit, si talis conjunctio reverentiae naturaliter debitae repugnat, aut si possibilitas ineundi matrimonium ex natura sua periculum inevitabile corrumpendi bonos mores induceret. Verum prima ratio certo valet pro filiis relate ad parentes, imo videtur valere relate ad omnes progenitores; secunda ratio non pro iis tantum, sed etiam pro fratribus et sororibus videtur aliquatenus valere. Communis enim convictus et cohabitatio inter fratres et sorores, quam naturae ordo communiter postulat, proximum periculum et occasionem peccandi contra bonos mores facilius inducit, si inter eos matrimonii ineundi cogitatio concipi potest. Insuper etiam prima ratio reverentiae et pietatis ex parentibus in fratres redundans aliquatenus matrimonio obstat. Quae rationes utique non tantae sunt, ut in exordiis generis humani necessitas propagationis eas vincere non debuerit: sed necessitate illa cessante, natura ipsa illas conjunctiones videtur aut improbare, aut saltem minus probare, abhorrere.

2. Quum consanguinitas inter fratres et sorores, etsi ex eodem patre aut ex eadem matre tantum sint, probabiliter jure divino et naturali matrimonium dirimat, Ecclesia non dispensat, neque potest dispensare; imo si de impedimento ex crimine orto relaxando agitur, semper excluditur ille casus, qui relinquit dubium, an sponsi in primo gradu consanguinei sint. Cf. etiam Heiss § 37 V.

3. Si vero infideles ad fidem convertuntur, et in reliquis gradibus cognati matrimonium contraxerunt: sine dubio in matrimonio suo relinquuntur, nec dispensatione indigent. At si forte frater et soror conjugalem vitam agant, nunquam eam post fidem susceptam produci permittitur, sed novi matrimonii ineundi licentia datur.

At ecce difficultas! Quum enim supra dictum sit, matrimonium inter fratres et sorores esse tantum *probabiliter* lege naturali invalidum, non certo fuit invalidum, atque ita cum dubio impedimento ligaminis novum matrimonium videtur concedi: quod absonum est. Quare nisi censeamus, ejusmodi matrimonia lege naturali (aut lege civili) certo esse nulla, cogamur dicere: Summus Pontifex suprema sua potestate per generalem legem ipso momento, quo conjuges illi dubii ad fidem convertuntur, eorum matrimonium dubium hypothetice solvit, ut sine ullo scrupulo, utpote *certo* liberi effecti, novum matrimonium inire possint. Haec sola via est praxim ecclesiasticam commode explicandi, et quoniam recursus ad legem naturalem aut ad legem civilem fortasse existentem dubitationem omnem minime aufert¹, ista ipsa praxis ecclesiastica argumentum esse potest, quo demon-

¹ Magnum numerum scriptorum ex utraque parte, sive qui defendunt nullitatem, sive qui defendunt valorem ejusmodi matrimonii vi ipsius legis naturalis, vide apud Schmalzgrueber l. IV. t. 14 n. 56—59: ubi etiam argumenta non contemnenda habes tum ex ratione tum ab exemplis sanctorum virorum petita, quibus persuadeatur, matrimonia inter fratrem et sororem non posse dici lege naturali plane invalida, atque etiam exempla invenis diversarum gentium, apud quas lege publica

stretur potestas Romani Pontificis matrimonium infidelium, antequam post eorum conversionem ratum atque consummatum fuerit, dissolvendi.

Punctum II.

Cognatio spiritualis.

⁷⁵⁷ Spiritualis cognatio est, quae oritur ex sacramentis collatis; at ex sola baptismi et confirmationis collatione. Eamque olim late patuisse, constat ex diversis locis juris canonici. V. Decretal. l. 2 tit. 11. Sed Tridentina Synodus eam arctioribus limitibus conclusit.

Sess. 24 *de ref. matr.* cap. 2 haec habentur: „... unus tantum sive vir sive mulier, vel ad summum unus et una baptizatum de baptismo suscipiant, inter quos ac baptizatum ipsum, et illius patrem et matrem, necnon inter baptizantem et baptizatum baptizatique patrem et matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur... Ea quoque cognatio, quae ex confirmatione contrahatur, confirmantem et confirmatum, illiusque patrem et matrem, ac tenentem non egrediatur; omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis.“

I. Impedimentum igitur cognationis spiritualis existit:

1. inter ministrum sacramenti et sacramenti subjectum;
2. inter ministrum sacramenti et parentes ejus, qui sacramentum suscepit;
3. inter patrinum vel patrinam et sacramenti subjectum;
4. inter patrinum et matrem baptizati vel confirmati, et inter matrinam et patrem baptizati vel confirmati.

Non existit: 1) inter ministrum et patrilinos; nec 2) inter patrinum et matrinam.

⁷⁵⁸ II. Ut illud impedimentum existat, 1) debet uterque eorum, de quibus agitur, esse baptizatus; 2) sacramenti collatio non debet esse mere dubia.

At praestat, conditiones pro impedimento necessarias fusius exponere.

Quae sunt sequentes: 1. Baptismus in omnibus requiritur aut susceptus, aut qui nunc suscipiatur; ita quidem ut, si alteruter eorum, qui pro spiritualiter cognatis enumerati sunt, baptizatus non sit, re vera non fiant mutuo cognati, neque a matrimonio post baptismum ineundo impediatur: vide Sanchez *de matrim.* lib. 9 d. 62 n. 6 et 7.

2. Requiritur pro patrinis, ut valide fuerint patrini. Igitur 1) ut habuerint animum gerendi munus patrini, 2) ut non sint extra numerum designatorum (si modo designati adsunt et munus patrini gerunt), 3) ut infantem vel per se vel per suum procuratorem aut in actu baptismi physice tetigerint (idque non solum momentanee summis digitis), aut statim postea ab ipso baptizante in manus receperint, vel eum immediate sacer-

talia matrimonia probabantur. Cf. etiam hac de re Vering *Lehrbuch etc.* ed. 2 § 192 n. I et VII: quae tamen, nisi mendum typographicum occurrit, non plane ut consequentia admiserim. Insuper vide, quae notabo hic ad § 10; Mansella cap. III. art. I.

doti baptizandum praesentaverint. — Pro confirmatione in patrino eadem intentio atque similis actio requiritur, atque probabiliter etiam insuper, ut ipse confirmatus sit. S. Alph. l. 6 n. 186.

3. Ex baptismo conditionato tunc contrahitur cognatio spiritualis et impedimentum matrimonii, quando praesumptio est pro nullitate prioris baptismi et valore secundi; si autem potius praesumptio est pro valore prioris baptismi, quamquam non ea certitudo, quae conditionatam repetitionem prohibeat, impedimentum dirimens probabiliter non inducitur, i. e. practice tum non adest dirimens impedimentum. Ita S. Alph. l. 6 n. 151 et Sanchez l. c.

4. Cum eodem S. Doctore ibidem n. 149, Heiss § 38 III aliisque teneri potest, impedimentum practice abesse quoad patrilinos in baptismo privato, non vero quoad baptizantem¹. Neque mos est communis, ut adhibeatur in baptismo privato patrilinus.

¹ Responsum quoddam S. C. C. videtur contrariae sententiae favere; at controversia finita non est. Ut enim refertur in *Analectis J. Pont.* ser. 8 a col. 1707 et deinceps, quum casus de baptismo privato proponeretur initio saeculi 17. S. Congr. C. respondit ad Quaest., utrum adsit in patrino cognatio spiritualis: „Si habuit animum levandi e sacro fonte, affirmative.“ Non obstante hoc responso, quum postea anno 1677 die 29. Maji haec quaestio proponeretur *generalis*: „utrum lex Tridentina comprehendat etiam patrilinos in baptismo privato“, responsum est primo: „Dilata et referantur vota theologorum.“ Res diu discussa est, multorum virorum doctorum vota collecta sunt diversa opinantium; tandem S. Congr. C. respondit die 5. Martii 1678 „Affirmative“.

Ex qua historia l. id constat, priore responso particularis casus ipsam S. Congregationem nondum habuisse quaestionem pro decisa; non enim iterum quaestionem in diversa agitasset; quare neque nos ex *priore* responso obligamur ad opinionem contrariam rejiciendam. 2. Ut ad *posterius* responsum veniamus, agendi ratio S. Congregationis non evertit opinionem, responsum illud esse legis Trid. interpretationem *extensivam*. Porro ut ejusmodi interpretatio vim legis obtineat, quae non interrogantes solum, sed *omnes* adstringat, authentica promulgatio fiat necesse est. Quam utrum sumere liceat, an potius contra existimandum sit, collige ex doctrina S. Alphonsi l. c., qui sententiam, quae cognationis impedimentum adesse negat, dicit „probabiliorum et communiorem“.

Quam explicationem Laurin in fol. period. *Archiv für kath. K.-Recht* tom. 55 pag. 369—435 erudita sua dissertatione de cognatione spirituali impugnat. Fateor, quaestionem a doctissimo illo viro funditus tractari neque ejus sententiam gravibus destitui rationibus: verum sententiam meam eversam esse nondum video. Cardo rei in eo est: fueritne necessaria promulgatio decreti illius d. d. 5. Martii 1678; dein, habueritne locum haec promulgatio. Ad quae breviter noto sequentia: 1. Ut abstraham a quaestione, utrum declaratio illa fuerit decreti Tridentini comprehensiva, an extensiva (quod sane in ejusmodi rebus saepe alii aliter definiant, prout ipsi legem, cujus fit interpretatio, intellexerint): num putare possumus, voluisse et velle S. Congregationem aliquo suo decreto omnes adstringere, quo impedimentum dirimens matrimonii, propter opinionum diversitatem eoque practice nullum, vigere incipiat, et consequenter multorum matrimoniorum nullitas inducatur, quin curam habeat illius decreti *promulgandi*? 2. Potestne sumi, promulgationem revera obtinuisse, quum tempore S. Alphonsi illa declaratio ejusve vis obligatoria videatur fuisse ignota? 3. Imo, etsi universalem obligationem inductam esse aliquis contenderit, potestne dici, ad nostra usque tempora Ecclesiam legis illius vim voluisse esse intactam, quum ipsa Ecclesia aperte permiserit, ut sententias S. Alphonsi, quibus subsequens aliquod decretum non contradixerit, confessarii sequi possint, quin rationes examinent, S. Alphonsus autem impedimentum istud cognationis patrini ex baptismo privato practice rejiciat?